

8/3/73

EL LLENGUATGE

El cònsol

Hom deu recordar —o, si es vol, hom ha de recordar— que el substantiu *cònsol* és un dels que figuren a les llistes de discrepàncies entre el català i el castellà quant a l'ortografia de la *o* i la de *u* que no deixen d'incloure tots els tractats d'ortografia i de gramàtica pràctica: la forma catalana *cònsol*, com *títol* o *escripòl*, presenta una *o* on el castellà presenta una *u*. Com que, en la pronunciació del català oriental, la *o* i la *u* es neutralitzen, és a dir, tenen el mateix so, convé de recordar aquestes llistes de mots —amb les de les discrepàncies de la *a* i de la *e*, i de la *h* i de la *v*—, no pas perquè calgui recitar-les de memòria sinó, més simplement, perquè cada cop que hàgim d'escriure un d'aquests mots hom pensi a evitar l'errada ortogràfica que no preveu cap altra norma de tipus pràctic.

Val a dir que l'ortografia de *cònsol* origina avui ja poques vacil·lacions. Notem que, escrit correctament, és un dels mots, no pas gaire nombrosos en català (deixant de banda els que duen accent diacrític i certes formes verbals), que es diferencien gràficament d'altres molts realment existents només per l'accent, en aquest *consol*, equivalent a *conhort*. Però les discrepàncies ortogràfiques a què ens referim s'han de fer extensives als derivats dels mots inclosos a cada llista, com, en aquest cas, el femení *consolessa* i *consolat*. Veiem, així, que aquest darrer derivat presenta la mateixa forma que el participi del verb *consolar*, cosa que sempre pot permetre algun joc de paraules, com la frase *Sortir del consolat desconsolat*, que llegim a la recent novel·la de Ramon Folch, *Sala de miralls*. En canvi, l'adjectiu *consular*, que no és cap derivat sinó un pseudo-derivat de *cònsol*, tal com sol esdevenir-se en aquesta mena de mots, té una ortografia coincident amb la del castellà.

A més dels derivats cal tenir en compte, encara, els compostos, si es vol, els mots formats a partir del primitiu amb l'ajut de diversos prefixos.

Hi ha, en primer lloc, *vice-còsol*, en què el mot primitiu sembla conservar prou personalitat perquè es recordi que entra en les famoses llistes de discrepàncies. En canvi, observem que hom tendeix a oblidar-ho en *procònsol* i *proconsolat*, molts no pas gaire usuals, però que sorgeixen inevitablement en textos d'història —Roma, Napoleó, etc.—, i que, doncs, han de seguir l'ortografia del mot primitiu.